

**Mo
Do**

ZOMER 2022

**Vrouwen
met knallende
ambities**

**MOEDERS &
DOCHTERS
DIE NEDERLAND
VORMGEVEN**

4 ROLMODEL

Bahar Manawi kwam als 15-jarige uit Afghanistan en is nu advocaat.

14 SARA EMAMI

Ontwerper bij Philips, kunstenaar en al jong geraakt door Delfts blauw.

16 BUITENLANDSE DIENST

Özlem Canel is ambassadeur in Tallinn. 'Blijf in jezelf geloven.'

20 DIVERSITEIT

Elise Kant en Najah al Kafri over de omslag bij het vermogensfonds Haëlla. 'Je moet een kans krijgen.'

INHOUD

Mo
Do

8 HERENIGING

Hoe moeder en dochter Özen elkaar terugvonden in Haarlem. 'Ik heb moeten vechten.'

24 NIEUWE TOEKOMST

In Kabul fotografeerde Nilofar Niekpor vrouwen die taboes doorbreken.

EN VERDER

- 7** **Atlete Sifan Hassan:** 'Niks is onmogelijk'
- 13** **Imane Daoudi:** 'Wij zijn de CEO's van de toekomst'
- 19** **Alma Mustafić:** 'Kruip niet in de slachtofferrol'
- 28** **Souad Boumediën:** vrouw, boerin, politievrouw en queer
- 30** Grote Indische voorloper: **Kartini (1879-1904)**
- 31** **Sherida Ashruf:** 'Ieder heeft zijn eigen levenspad'

Hoofdredacteur Arendo Joustra

Gasthoofdredacteur Shirin Musa

Coördinator Carla Joosten

Met medewerking van Sherida Ashruf, Imane Daoudi, Sifan Hassan, Ron Kosterman, Gerlof Leistra, Gerjjan van Schoonhoven

Eindredactie Eddy Schaafsma (*chef*), José Bernard, Agnès Hoogendijk, Tonny van Winssen

Vormgeving Peter ter Mors (*art director*), Djúke Vaartjes, jooZt Mattheij (*techniek*), Joke van Soest (*beeld*) Wendelien Schmidt (*beeld*)

Illustraties René van Asselt, Eliane Gerrits

Fotografie Guida Benschop, Martin Dijkstra, Sara Emami, Heijltjes Akkaya, Friso Keuris, Olivier Middendorp, Nilofar Niekpor-Azmani, Birgit Püve, Inga Powilleit, Carly Wallaert

Dit is een gezamenlijke uitgave van de redactie van EW en Femmes for Freedom (www.ewmagazine.nl en www.femmesforfreedom.com). De redactie van EW is bereikbaar via redactie@ewmagazine.nl en Femmes for Freedom via info@femmesforfreedom.com.

© ONE Business / Femmes for Freedom

Een andere blik

Voor u ligt... Tja, wat ligt er eigenlijk voor u? Een portretten-galerij is misschien de beste omschrijving. En wel van Nederlandse moeders en hun dochters met een migratie- en vluchtelingenachtergrond. Vandaar de naam MoDo, moeders en dochters.

De vrouwen komen uit een islamitische cultuur, maar praktiseren hun geloof lang niet altijd. Ze dragen ook niet allemaal een hoofddoek. We zien ze overal. In bedrijven, in winkels, in de zorg, bij de overheid of in de sport. Ze werken of studeren nog, hebben soms een academische opleiding en zijn advocaat, bestuurder of ambassadeur. Maar we kennen ze lang niet altijd, terwijl er zo veel interessante vrouwen tussen zitten.

Hun namen zijn soms moeilijk uit te spreken. Ze hebben ook allemaal een andere geschiedenis. De een groeide hier op en is in staat om plat Rotterdams te spreken, de ander is nog niet zo lang in Nederland en worstelt nog met de taal.

Wat ze gemeen hebben, zijn hun ambities en dromen, hun zinvolle bijdragen aan de samenleving en hun vastbeslotenheid om iets moois van hun leven en van Nederland te maken. Hun prestaties zijn niet kinderachtig. Zie ook de lijstjes met vrouwen in tal van sectoren in deze uitgave. Van succesvolle ondernemsters tot hoogleraren, en van bekende actrices tot *influencers* met honderdduizenden volgers op sociale media.

Nieuwe generaties staan te trappelen van ongeduld om zich te ontplooiën en hun plek op te eisen. 'Wij zijn de directeuren, advocaten en CEO's van de toekomst,' zegt de jongste van de dames in deze uitgave.

Als oprichter en directeur van Femmes for Freedom maak ik me al elf jaar sterk voor de vrijheid en de rechten van deze vrouwen. We stredden met succes voor wetgeving tegen uithuwelijking en maken ons sterk voor zelfbeschikking. Nu werd het tijd om te tonen dat er ook veel goed gaat en dat veel vrouwen succesvol hun eigen weg gaan.

Veel plezier met deze EW-uitgave vol interviews, portretten, columns en een brief met aanmoediging aan u lezer van drievoudig olympisch medaillewinnaar Sifan Hassan. 'Trainen en bewegen helpen bij het verwerken van grote en kleine tegenslagen.'

Shirin Musa, directeur Femmes For Freedom

Olivier Middendorp

Bahar Manawi (37) kwam als 15-jarige uit Afghanistan en werd advocaat én rolmodel.

‘Niets is onmogelijk’

Gertjan van Schoonhoven

Foto's Friso Keuris

In een steegje nabij het station van Delft staat het advocatenkantoor waar Bahar Manawi werkt. Ze is één van de vijf advocaten en mediators van Vuurens & Lagerweij en gespecialiseerd in asiel- en migratierecht, familerecht en sociale zekerheid. Ook is ze lid van het Platform Diversiteit en Inclusie van de Nederlandse Orde van advocaten. Ze ontvangt in de bibliotheek, waar het gesprek pas kan beginnen als er koekjes op tafel staan. ‘Volgens mij staan hier ergens nog heel lekkere!’

Naast Nederlands spreekt u Dari/Farsi.

In welke taal denkt u?

Bahar Manawi: ‘Dat hangt af van de mate van emoties. Ik ben in Afghanistan opgegroeid met het Dari en als 15-jarige naar Nederland gekomen. Als ik in de rechtszaal kwaad word, wil ik het liefst in mijn eigen taal reageren. In het Nederlands kost me dat een paar seconden meer. Dat is een handicap, het gaat in de rechtszaal om timing. Je mag je momentum niet missen.’

Wat zijn uw jeugdherinneringen?

Manawi: ‘We woonden in een mooie flat in Kabul, en ik herinner me bezoeken

aan familie op het platteland. Een oom met kippen. Door de oorlog in Oekraïne komen angstige situaties weer boven. Dat we in de schuilkelder moesten. Dan zat mijn vader steeds bij zijn radiootje, en ging mijn moeder af en toe naar boven om de koekjes af te maken die zij aan het bakken was. Maar ik heb weinig herinneringen. Het lijkt wel of je als

‘Hoe meer je studeert, hoe meer deuren er voor je opengaan’

vluchteling je kinderfase kwijtraakt. Toen ik in Nederland kwam, was ik in mijn ogen geen kind meer.’

Wat is uw vluchtgeschiedenis?

Manawi: ‘We zijn rond 1999, 2000 weggegaan om aan de Taliban te ontkomen. Mijn vader had een hoge maatschappelijke positie en was politiek actief, mijn moeder had een baan in het onderwijs. Zij ging met de vijf kinderen eerst, mijn vader zou via de herenigingsprocedure later komen. Dat heeft drie jaar geduurd. We zijn nooit herenigd. Mijn vader is onderweg, in Polen, aan een hartaanval overleden. Wij zaten toen in Ne-

Bahar Manawi
 Geboren op
18 oktober 1984 in
 Kabul, Afghanistan
1999 Vlucht naar
 Nederland
2004-2014 Diverse
 studies en beroeps-
 opleidingen
2015-heden Advocaat bij Vuurens & Lagerweij, Delft

Khadija Arib

Elaine Gerrits

Tweede Kamerleden

- **Khadija Arib** (PvdA)
- **Vera Bergkamp** (D66, vader uit Marokko)
- **Kauthar Bouchallikht** (GL)
 - **Senna Maatoug** (GL)
 - **Fonda Sahla** (D66)
 - **Salima Belhaj** (D66)
 - **Hülya Kat** (D66)
 - **Hind Abdulaziz** (D66)
- **Nilüfer Gündogan** (ex-Volt)
- **Songül Mutluer** (PvdA)

Karsu Dönmez

Elaine Gerrits

Entertainment

- **Karsu Dönmez**, zangeres
 - **Naaz**, zangeres
 - **Soundos El Ahmadi**, cabaretier
- **Maryam Hassouni**, actrice
- **Dilan Yurdakul**, actrice
- **Nazmiye Oral**, actrice
- **Numidia (El Morabet)**, zangeres
- **Nora El Koussour**, actrice
- **Jouman Fattal**, actrice
 - **Meral Polat**, actrice
- **Hind Laroussi**, zangeres
- **Dunya Khayame**, actrice

Eliona Gerrits

Fidan Ekiz

Journalisten

- Fidan Ekiz (Op1)
- Nadia Moussaid (Op1)
- Lamyae Ahouray (NRC)
- Saïda Magg  (NOS)
- Hila Noorzai (EenVandaag)
- Tahmina Akefi (TV Rijnmond)
- Elif Isitman (De Telegraaf)
- Maral Noshad Sharifi (de Volkskrant)
- Nadia Ezzeroili (de Volkskrant)
- Siham Rajjouli (Hart van Nederland)
- Nawal Bakkali (Omroep West)
- Yeliz  i ek (Vogue NL)
- Wafa Al Ali (NRC)
- Nisrine Sahla (NOS Stories)

Eliona Gerrits

Zohra Moosa

Non-profit

- Zohra Moosa (Mama Cash)
- Laila Ait Baali (Wo=Men)
- Fatma  zg m s (Vluchtelingen Organisaties Nederland)
- Fatimazhra Belhirsch (Vluchteling-Studenten UAF)
- Faiza Oulahsen (Greenpeace)
- Zahra Naleie (Federatie Samali rs)
- Shirin Musa (Femmes for Freedom)
- Nermin Altintas (Stichting Yasmin)
- Lilian Alibux (Oxfam Novib)

Bahar Manawi:
'Er is zo veel talent!'

'Er is zoveel meer uit deze vrouwen te halen dan in Nederland nu gebeurt'

derland in een azc. Ik denk, eerlijk gezegd, dat veel jeugdherinneringen worden geblokkeerd door de dood van mijn vader.'

Met welke waarden groeide u op?

Manawi: 'Mijn vader had rechten gestudeerd en was van jongs af politiek actief. Heel gedreven, hij stond ergens voor. Daarom hield ik van hem: omdat hij voor zijn idealen opkwam en een rol in de maatschappij vervulde. Hij was een moderne, liberale man. Ik kom uit een islamitisch gezin waarin je de ruimte kreeg om te bepalen wat bij jou past. Ruimte voor zelfontplooiing.'

In Nederland ging u rechten studeren. Waarom?

Manawi: 'Ik ben opgegroeid in een milieu met respect voor maatschappelijke posities. Artsen. Advocaten. Dat je wordt genoemd naar je beroep. En ik heb altijd meegekregen dat studeren goed is. Hoe meer je studeert, hoe meer deuren er voor je opengaan. De keuze voor rechten komt door mijn vader. Hij

was er niet meer, maar ik wilde hem trots maken. In zijn voetsporen treden.'

U werd eerst fiscaal advocaat, maar stapte over naar de sociale advocatuur. Waarom?

Manawi: 'Mijn broer zei: kijk naar je perspectief. Met fiscaal recht was je zeker van een baan. Maar uiteindelijk gaf het me te weinig voldoening. Je werkt voor grote directeuren die n g twee advocaten hebben. Ik wilde die toga aan, in de rechtszaal staan. Pleiten voor mijn zaak, mijn mensen. Dat miste ik. Het geeft zo'n kick als je wint en je cli nt recht wordt gedaan. Yes!

'Ik doe vooral asielzaken en echtscheidingen, vaak voor Afghaanse vrouwen. Kwetsbare vrouwen, die veel hebben meegemaakt. Echtscheiding, schulden, verblijfsrechtelijke problemen na een scheiding, problemen met de opvoeding. Ze hebben extra aandacht nodig. Ze vinden me via via. Dat maakt mij trots!'

Wat betekent u voor ze?

Manawi: 'Ik heb mijn rol als advocaat, maar ik hoop ook dat ik ze kan helpen zelfbewuster te worden. Ik had mijn vader als rolmodel, en in Nederland mijn moeder, die in het azc altijd tegen me zei: "Niets is onmogelijk! Natuurlijk kun jij dat!" Dat is zo belangrijk. Topsporters beelden zich voor de wedstrijd al in dat ze de winnaar zijn. Als je in jezelf gelooft, is het makkelijker om je doelen te bereiken. Ik hoop dat ik dat kan overdragen op deze vrouwen. Dat je iets kunt bereiken, ook als je een vrouw met een migratieachtergrond bent. Hopelijk worden zij een rolmodel voor hun dochters. Daarom steek ik veel meer tijd in deze vrouwen dan waarvoor ik word betaald.'

Laat Nederland potentie lopen?

Manawi: 'Er is zo veel talent onder deze vrouwen! Maar ze komen lastig aan het werk. Gemeenten richten zich op de man. Als die werk vindt, stroomt het gezin uit de bijstand en verdwijnt de vrouw uit beeld. Dus ja, er is veel meer uit deze vrouwen te halen.'

Beste lezer,

Ik had een droom: drie medailles winnen op één Olympische Spelen. Mijn dromen zijn altijd groot en dromen zijn voor mij belangrijk, daar haal ik mijn motivatie uit. Aan mijn droom heb ik voor de Spelen bij elke training gedacht. Elke training voelde als een kleine overwinning, lichamelijk en mentaal. Een stap dichterbij mijn doel. Iedereen die zelf weleens hardloopt of sport, herkent het misschien wel: op een gegeven moment wil je lichaam niet meer. Het lichaam begint te weigeren. Dan wordt het mentaal en dan moet je doorzetten. Ik geloof dat je dat jezelf kunt aanleren.

Nadat mijn dromen op de Olympische Spelen waren uitgekomen, had ik lang nodig om dit te beseffen. Het is niet altijd makkelijk geweest. Het was fysiek en mentaal zwaar voor mij. Het jaar voor de Olympische Spelen heeft voor veel stress gezorgd, onder meer door corona. Corona was voor mij, en waarschijnlijk ook voor veel van jullie, mentaal soms zwaar. Je weet niet waar je aan toe bent en in mijn geval wist ik niet altijd zeker waar ik kon trainen. Dit was soms stressvol. Dit veranderde niet tijdens de Spelen. De regels waren streng in Tokio. Toen mijn droom was uitgekomen en ik met drie medailles naar huis ging, was ik echt zo blij.

Een van de dingen die mij helpen in mijn leven is de ramadan. Naast dat het mij dichterbij mijn geloof brengt, zorgt het ook voor focus en zelfdiscipline. Tijdens het vasten blijf ik

Francisco Seco/AP/ANP

Sifan Hassan:
drie medailles
in Tokio

‘Niks is onmogelijk, wij zijn beter dan wij zelf denken’

moest vinden. Ik leende een paar hardloopschoenen, ging naar buiten, en kroop langzaam uit de put. Ik kreeg meer zelfvertrouwen. Na Tokio nam ik rust van mijn hardlooptraining, maar heb ik wel elke dag gewandeld. Met elke stap kreeg ik meer rust en kwam er plaats voor nieuwe ideeën en plannen.

Ik denk dat het belangrijk is om te dromen en om je dromen na te jagen. Door te dromen krijg je een doel. Je doel halen is niet altijd makkelijk. Het is belangrijk om mentaal sterk te blijven en te blijven herhalen voor jezelf wat je wilt bereiken en waarom. Af en toe zul je te maken krijgen met tegenslagen; dit kunnen grote en kleine zijn. Trainen en bewegen hebben mij hierbij erg geholpen. Ik hoop dat het jou ook helpt.

Liefs,
Sifan Hassan

mijn intensieve topsportprogramma volgen en train ik mijn doorzettingsspier. Als je dan op de grond valt tijdens de 1.500 meter op de Olympische Spelen, is het niet moeilijk om weer op te staan. Je zet door, want dat is wat je hebt geleerd. Dan wordt de kans dat iets lukt groter.

En als ik dan hard gewerkt heb, kan ik enorm genieten van heel veel en heel lang slapen. Daar ben ik echt heel goed in. Maar altijd blijf ik in beweging. Wandelen, hardlopen. Dat heb ik geleerd toen ik me als tiener erg ongelukkig voelde en mijn *purpose* in het leven nog

Toen **Rakibe Özen-Balakçı** (72) naar Nederland kwam, bleef haar dochtertje **Sibel Özogul-Özen** (53) bij opa en oma in Turkije achter. Bijna tien jaar oud kwam ze alsnog. 'Ik heb moeten vechten.'

Moeder Rakibe en
dochter Sibel op de bank
in Sibels huis in Haarlem

Hoe moeder en dochter elkaar in Haarlem vonden

Sibel werd onlangs voor de vijfde keer op rij gekozen als SP-raadslid in Haarlem

Ron Kosterman

Foto's Inga Powilleit

Rakibe Özen-Balakçi heeft een fenomenaal geheugen. Geregeld vult ze haar dochter Sibel Özogul-Özen aan. Die laatste zegt: 'Mijn moeder is heel gestructureerd. Ze kan goed onthouden.' Dat gaat verder dan dagen, maanden en jaartallen. Sibel was bijna tien toen ze vanuit Turkije, waar ze bij haar opa en oma woonde, bij haar ouders en jongere broertje in Haarlem aankwam. Rakibe: 'Ze woog 22 kilo en 100 gram.'

Dat ze weet hoeveel Sibel bij haar geboorte woog, is minder bijzonder. Dat gewicht is dat dan weer wel: 2 kilo en 20 gram. Rakibe was zeven maanden en een week zwanger, toen ze in Istanbul over straat liep. 'Ik kwam uit mijn werk. Het onweerde. Naast me sloeg de bliksem in. Ik schrok enorm.' Daardoor ontstonden spontaan weeën. Ze werd naar het ziekenhuis gebracht waar ze van Sibel beviel. Na de bevalling mochten ze direct naar huis. 'Het was in oktober, het was koud. We hadden alleen een kleine houtkachel. Ik ben met Sibel onder de dekens gaan liggen.'

Haar man Adil was er niet bij. Hij zat die dag bij het kantoor van het Nederlandse arbeidsbureau in Istanbul om te solliciteren op een baan bij de Haarlemse steunkousenfabrikant Varitex. En hij werd nog aangenomen ook. Sibel: 'Ik heb geluk gebracht.'

Özogul-Özen is gemeenteraadslid

voor de SP in Haarlem. Ze ontvangt in haar huis in de Boerhaavewijk. Moeder woont om de hoek. Ze zitten naast elkaar op de bank. Op de lage tafel staan een pot thee en heerlijke met Turkse feta gevulde bladerdeeghapjes.

Rakibe werd geboren in het stadje Lüleburgaz, op zo'n 90 kilometer van de Bulgaarse grens. Rakibe was één toen haar ouders scheidden. Vanaf dat moment woonde ze bij haar opa – boer en imam – en oma. Toen oma overleed, ging ze, tien jaar oud, naar haar vader en zijn nieuwe vrouw, die inmiddels in Istanbul woonden.

Na de basisschool wilde ze verder leren, maar haar vader, die in een staatslchterij werkte en imam was, sprak zijn veto uit. 'Heel jammer. Ik ben op mijn twaalfde in een confectiefabriek gaan werken.'

Adil was op zijn veertiende in zijn uppie met de boot naar Istanbul gekomen. Hij groeide op in Espiye, een dorp aan de Zwarte Zee, op een kleine 1.000 kilometer van Istanbul. Sibel: 'Mijn vader heeft eerst bij een tante gewoond.' Na zijn militaire dienst begon hij een brei-atelier in de straat waar Rakibe woonde. 'Hij was 22, ik was zeventien toen hij mij zag. Ik liep steeds bij hem langs om bij de pomp in de straat water te halen.'

De twee werden verliefd en trouwden. In 1969, kort na de geboorte van Sibel, vertrok vader naar Haarlem. Sibel: 'Toen ik elf maanden was, ben ik naar mijn grootouders aan de Zwarte Zee gebracht. Mijn moeder werkte in Istanbul en had geen oppas.' Een klein jaar later vertrok ook Rakibe naar Haarlem om voor Varitex te gaan werken. Sibel bleef in Espiye.

'Mijn oma had drie zonen gekregen. Ik was de dochter die ze had willen hebben. Ik vond het er geweldig. In het dorp had iedereen een stuk grond met hazelnootstruiken. Als de grond

moest worden bezaaid of de hazelnooten geplukt, hielp iedereen elkaar. De noten lagen overal in het dorp uitgestald om te drogen. Waren ze droog, dan kwamen alle burens in de avonden bij elkaar pellen. Er werden prachtige verhalen verteld.'

In Haarlem daarentegen had Rakibe veel verdriet. 'Ik wilde Sibel niet verlaten. Mijn man zei: "We gaan hier vier jaar hard werken, geld verdienen en dan terug." Anders was ik niet gekomen. Nu is de Turkse gemeenschap in Haarlem groot, maar toen niet. Ik was de enige Turkse vrouw bij Varitex.

'Ik kwam op zaterdagavond 7 november aan. Maandag kwam iemand van de zaak me ophalen voor een tbc-prik. Op 16 november mocht ik werken. Heel moeilijk. Ik hoorde mijn collega's praten over de kleuren die ze gebruikten. Hadden ze het over rood, dan zocht ik in een woordenboek op wat dat in het Turks was en dat schreef ik op. Dat deed ik met alles. Zo leerde ik de taal. Cursussen waren er niet.'

Ze vertelt dat ze geweldig werd opgevangen bij Varitex. Ondanks dat ze geen Nederlands sprak, kreeg ze er snel vriendinnen. 'Maar ik moest vaak huilen. Onze cheffin kwam dan naar me toe: "Waarom moet je huilen?" Ik kon het niet vertellen. Mijn man zei dan: "Rakibe heeft net een brief gekregen van mijn ouders over onze dochter. Daarom huilt ze."'

Telefoneren kon niet. Adil en Rakibe konden maar één keer in de twee jaar met vakantie naar Espiye om hun dochter te zien. 'Ik wilde Sibel hierheen halen. Dat wilde mijn man niet. Dan zouden zijn ouders kwaad worden. Ik zei tegen hem: "Ik heb geen kind gekregen voor jouw vader en moeder. Ze is van mij." Jarenlang heb ik gevochten met mijn man.'

Voor Sibel waren die vakanties van haar ouders en haar in

Rakibe Özen-Balakçi (Lüleburgaz, Turkije, 1950) werkte zestien jaar voor Varitex. Getrouwd, twee kinderen en vier kleinkinderen.

Foto's uit familiearchieef

Rakibe, begin jaren zeventig, als ze net in Nederland is

Haarlem geboren broertje Halil ontmoetingen met vreemden. Rakibe: 'Als we aankwamen, zei Sibel tegen mijn schoonmoeder: "Wat doen die mensen hier?"' Sibel: 'Mijn moeder bemoeide zich met me. Dat vond ik vervelend.'

In juni 1978 kwam Sibel dan toch naar Haarlem. Rakibe: 'Op vaderdag.' Haar grootouders hadden gezegd dat het om een vakantie ging, dat ze terug zou komen. Dat leek Sibel nog wel spannend. Ze werd in Istanbul op het vliegtuig gezet. Op Schiphol zag ze voor het eerst in haar leven roltrappen.

Thuis werd ze warm verwelkomd door de Nederlandse vrienden van haar ouders. 'Ik

'Als mijn man en ik in Turkije aankwamen, zei Sibel: "Wie zijn die mensen?"'

Sibel Özogul-Özen (Istanbul, Turkije, 1968) is raadslid voor de SP in Haarlem. Werkte bij ABN AMRO. Getrouwd, twee kinderen.

vroeg aan mijn ouders wanneer ik terug zou gaan. Mijn moeder keek me aan en zei: “Je gaat niet terug.” Mijn ouders wisten niet dat mijn opa en oma dat tegen me hadden gezegd. Dat was echt een klap. Mijn opa en oma hadden me voorgelogen.’ Rakibe: ‘Sibel was de eerste jaren hier heel verdrietig. Ze hield afstand.’

Ze ging naar de Theo Thijsenschool. ‘Een witte school. Ik sprak geen woord Nederlands. Er werd van alles om me heen verteld en ik had geen idee wat. Wat ik het ergste van alles vond: ik was in Espiye van de derde overgegaan naar de vierde, hier moest ik weer beginnen in de derde. Dat voelde als een straf:

‘Mijn juf had drie A4’tjes voor me met Nederlandse woorden en de Turkse vertaling’

ik was dom. Mijn juf had drie A4’tjes voor me gemaakt, met Nederlandse woorden en zinnestjes en de Turkse vertaling. Met die A4’tjes communiceerde ze met me. Ik moest ook vaak naar juf De Groot van de eerste klas. Zij leerde me woorden als “aap”, “boom”, “mus”. Ze nam me ook mee naar de bibliotheek. Daar heb ik alle sprookjes gelezen.’

Een paar jaar terug ontdekte ze dat juf De Groot vlak bij haar woont. Sibel zocht haar op. ‘Ze vertelde dat ze zich heel veel zorgen om me had gemaakt. “Jij was zo klein, zo iel, zo verlegen.” Ze was blij dat het goed met me ging. Eigenlijk hield ze me een spiegel voor. Van hoe ik was in een tijd waarvan ik me lang niet alles herinner.’

Rakibe en Adil wilden dat hun kinderen zouden studeren. Toen Sibel in de laatste klas van de basisschool te horen kreeg dat ze het best naar de huishoudschool kon gaan, greep vader in. ‘Opnieuw was ik dom. Ik wilde laten zien: ik kan het wel. Gelukkig is mijn vader een dwarsligger. Hij zei: “Niets ervan. Sibel gaat naar de mavo.”’

Ze zat op de Klaas de Vrieschool, die later zou opgaan in scholengemeenschap Het Schoter. Daar deed ze ook de havo. Ze wilde maatschappelijk werker worden. Hoe klein en verlegen Sibel ook was, op haar veertiende, vijftiende was ze gaan tolken voor Turkse bureaus. Ze ging met ze mee naar het ziekenhuis, de scholen van hun kinderen en het UWV. Moeder: ‘Vrijwillig. Ze kreeg geen geld.’

Rakibe en Adil waren jong (20 en 25) toen ze naar Haarlem kwamen. Ook doordat ze in het begin vooral Nederlandse vrienden hadden, verliet hun integratie vlot. Rakibe: ‘In Istanbul was ik al vrij. Ik droeg geen hoofddoek daar. Mijn vader was later niet zo streng meer.’ Sibel: ‘Op oude foto’s zie je mijn moeder minirokjes dragen.’

Ze werd relatief vrij opgevoed. ‘Turkse vriendinnetjes

keken naar me op. Wij gingen naar de kermis en dagjes uit. In de zesde ben ik drie dagen op kamp geweest. Ik was een van de eerste meiden die dat mochten. Toen er steeds meer Turken in Haarlem kwamen wonen en mijn ouders ook Turkse vrienden kregen, merkte je dat de sociale controle en druk toenam. Hoe kunnen jullie jullie dochter nou op kamp sturen, vroegen ze.

‘Ik mocht naar disco-avonden op school. Geen enkel ander Turks meisje was er. Wel op voorwaarde dat mijn vader me bracht en ophaalde. Ik was een lieverdje. Ik hield me aan de regels. Daardoor heb ik weinig vrijheidsbepalingen gehad. Maar uitgaan op mijn zeventiende, achttiende? Nee. Ik haalde het niet eens in mijn hoofd.’ Rakibe: ‘Ik gunde Sibel alles, maar had er niets over te zeggen. Haar vader was de baas. Hij is nog steeds de baas.’

Haar plan om maatschappelijk werker te worden, liet ze varen. ‘In die periode was het zo dat ik na de opleiding vooral met Turkse mensen te maken zou krijgen. Daar had ik geen zin in.’ Daarop besloot ze haar andere droom te volgen: werken bij een bank. Ze begon, in 1989, als kassière bij de Amrobank in Amsterdam.

Het verlegene was er toen wel af bij Sibel. ‘Ik had het gevoel dat me jaren onrecht was aangedaan. Ik had te horen gekregen: je kunt het niet. Ik heb moeten vechten om het tegendeel te bewijzen.’ Bij de bank deed ze allerlei interne opleidingen, onder meer in verzekeringen en effecten. Ze werd particulier adviseur. Na Amsterdam zou Sibel in Heemstede voor de bank werken. ‘Ik deed van alles. Adviezen over persoonlijke kredieten, levensverzekeringen, af en toe keek ik mee met hypotheek.’

Ze werkte net voor de bank, toen ze met Ali Hikmet Özogul trouwde, een jongen van de basisschool in Espiye. Van uithuwelijken was geen sprake en

ja, hij is leuk en lief en ze houdt van hem. Maar, zo zegt ze, 'we hebben, voordat we trouwden, niet de kans gehad om elkaar goed te leren kennen'. Trouwen met een Nederlandse man, was – mede door de sociale druk op haar ouders – niet aan de orde.

Met Ali Hikmet (nu 52, werkzaam in een verzorgingshuis) kreeg Sibel dochter Yeşim (29) en zoon Orçun (17). Kort na zijn geboorte, in 2005, stopte ze bij de bank. Ze was een keer meegegaan met de Turkse buurtvereniging naar een afspraak met de Haarlemse SP-afdeling om te tolken. 'Zo maakte ik kennis met de SP. Ik ben meteen lid geworden en me actief gaan inzetten voor de partij.'

Er gebeurde veel in die periode. Het waren de jaren na de moord op Pim Fortuyn, Rita Verdonk was minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie. 'Ik begon me boos te maken. Er gingen geluiden op voor aparte zitplekken voor moslima's in de bioscoop en aparte ingangen in het gemeentehuis. Daar zou behoefte aan zijn in de moslimgemeenschap. Wacht even, dacht ik, dat gaat over mij, maar mij wordt niks gevraagd.'

'Verdonk kwam met haar inburgeringsplicht. Als je tot je zestiende acht jaar in Nederland had gewoond, was je niet inburgeringsplichtig. Anders wel. Ik was hier als meisje van bijna tien gekomen. Ik sprak Nederlands, had diploma's, maar toch voldeed ik niet. Ik werd daar verdrietig van. Dan kun je blijven zitten, maar je kunt er ook wat aan doen.'

In 2006 werd Sibel in de gemeenteraad gekozen. Moeder Rakibe is zichtbaar trots: 'Ik was blij dat ze de politiek in ging. Dat ze dat durfde.' Op 16 maart werd ze voor de vijfde keer op rij

'Ik sprak Nederlands, had diploma's, maar toch voldeed ik niet. Ik werd verdrietig'

Rakibe met Sibel en Halil

Puber Sibel met haar moeder

De jonge Sibel met haar oma uit Espiye

gekozen. 'Mijn man heeft ook met die sociale druk te maken gehad. Hij heeft een keer flyers van mij in het Turks uitgedeeld en kreeg te horen: dat jij dat doet voor je vrouw. Ik ben trots op mijn man. Hij staat sterk in zijn schoenen.'

Diep van binnen wil Rakibe nog steeds terug. 'Maar mijn kinderen en kleinkinderen zijn hier.' Haar zoon Halil (49, politieagent in Amsterdam) heeft ook een zoon en een dochter. Rakibe zou zestien jaar bij Varitex werken. Adil (77), haar man, iets korter. Hij werd door hartproblemen afgekeurd. Eén ding staat voor haar vast: 'Ik wil in Lülebur-

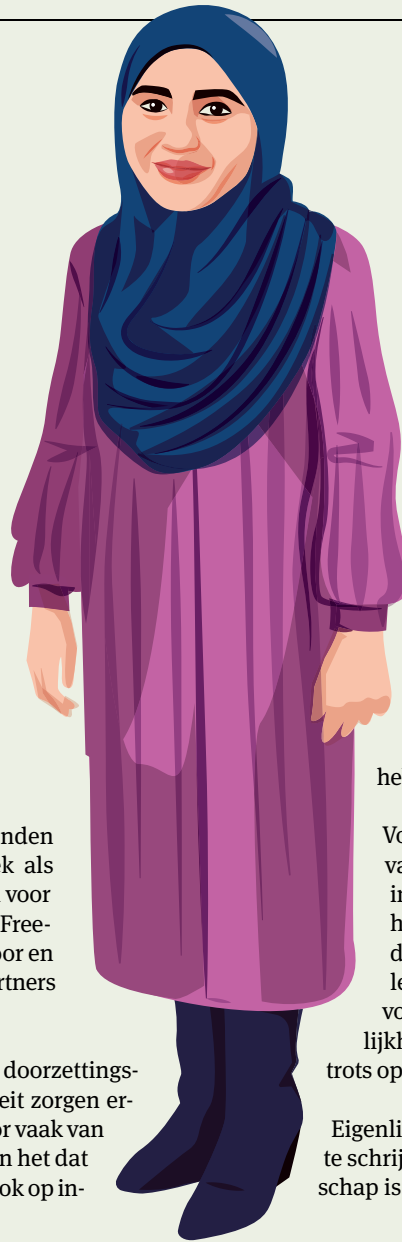
gaz, mijn geboorteplaats, worden begraven.'

'Doordat ik mijn vroege jeugd in Turkije heb doorgebracht,' vertelt Sibel, 'voel ik me misschien meer Turks dan Nederlands. Aan de andere kant: als ik daar ben met vakantie voel ik al snel: Nederland is mijn thuis.' Ze verinnerlijkte beide culturen. Haar moeder kookte geregeld aardappelen, groenten en vlees, met jus. 'Dat was gezond.' En als het om de bedtijden voor haar kinderen ging, volgde ze de regels die Nederlandse vriendinnen voor hun kinderen hanteerden.

Sibel: 'Ik was vijftien, zestien en moest om negen uur naar bed. Turkse vriendinnetjes gingen om twaalf uur. Toen vond ik het vreselijk, maar ik heb er veel aan gehad. Mijn kinderen moesten ook vroeg naar bed. Mijn dochter zegt nu tegen mij: "Mam, ik ben je heel dankbaar voor die opvoeding." Ik heb mijn kinderen heel vrij gelaten. Wat ik niet mocht – uitgaan, naar festivals – mocht Yeşim wel. Ik heb altijd tegen haar gezegd: "Lieverd, maak je eigen keuzes, laat anderen niet bepalen hoe jouw leven eruitziet.'"

Yeşim is maatschappelijk werker. 'Daar heeft ze zelf voor gekozen. Ze wist niet eens dat ik dat ook wilde worden. Hartstikke leuk, natuurlijk.'

Imane Daoudi

Wij zijn de CEO's van de toekomst

Ik ben Imane. Ik ben 22, en mensen vinden me jong. Ik werk één dag per week als teamleider bij Kruidvat en vier dagen voor Femmes for Freedom. Bij Femmes for Freedom bereid ik campagnes en projecten voor en onderhandel ik met opdrachtgevers en partners die vele malen groter zijn dan wij.

Wij zijn een kleine organisatie, maar ons doorzettingsvermogen, onze kennis en onze creativiteit zorgen ervoor dat niemand om ons heen kan. Ik hoor vaak van mensen van andere organisaties: 'Hoe kan het dat jullie zulke goede campagnes hebben en ook op internationaal niveau zo actief zijn, terwijl jullie zo'n kleine organisatie zijn?'

Nou, schijn bedriegt. We zijn wel klein, maar ook heel goed. We weten wat de problemen zijn van onze doelgroep: vrouwen en meisjes met een biculturele achtergrond. We horen er immers zelf bij. Maar het belangrijkste is: we zijn praktisch, we zorgen dat belemmeringen die onze doelgroep ondervindt, daadwerkelijk uit de weg worden geruimd. Naast mijn werk doe ik vrijwilligerswerk: huiswerkbegeleiding en schuldhulpmaatje. Zo hoor ik veel over wat er leeft.

Wat voor Femmes for Freedom geldt, geldt ook voor mij. Mensen zijn verbaasd dat zo'n kleine jonge vrouw met een hoofddoek zo goed weet wat ze wil en zo goed kan organiseren en onderhandelen. Dat was al zo toen ik als

een van de weinige moslimvrouwen integrale veiligheidskunde aan een hbo studeerde. In het begin was ik verlegen, maar toen ontdekte ik dat ik inhoudelijk voor niemand hoeft onder te doen.

Ik ben geweldig blij met de kansen die ik heb gekregen bij Kruidvat en Femmes for Freedom, maar ik weet ook dat ik ze heb gekregen omdat ik kwaliteit lever.

Volgend jaar ga ik een master geschiedenis van politiek en maatschappij doen, om me inhoudelijk verder te verbreden. Ik ben heel erg gelukkig: ik heb een lieve familie die me steunt en ik heb werk waar ik veel leer en het gevoel heb dat ik nuttig ben voor de maatschappij. En ik heb de mogelijkheid om me verder te ontwikkelen. Ik ben trots op mijn achtergrond, en trots op Nederland.

Eigenlijk is het tegen mijn natuur om een stukje te schrijven met zoveel 'ik' erin, maar mijn boodschap is: ik ben een van de nieuwe Nederlanders en ik zal er samen met jullie allemaal voor zorgen dat we als we oud zijn, Nederland een stukje beter achterlaten dan het daarvoor was. Wij komen vaak uit gezinnen die niet rijk zijn, onze vaders hebben geen zeven vinkjes. Nederlanders kijken vaak nog wat vreemd als we onze mond open doen, vooral als we een hoofddoek dragen.

In onze gemeenschap zitten ook nog genoeg mensen die moeite hebben met mondige, zelfstandige vrouwen. Maar het houdt ons niet tegen. Wij

zijn de directeuren, de advocaten, de CEO's van de toekomst.

En ikzelf over vijf jaar? Dan ben ik programmamanager internationale projecten bij Femmes for Freedom, het lijkt me zo leuk om onze ervaringen in Nederland te delen met organisaties in andere landen.

**'Nederlanders
kijken vaak nog wat
vreemd als we onze
mond open doen,
vooral als we een
hoofddoek dragen'**

Sara Emami in haar huis aan het tekenen

Foto: Sara Emami

Een passie voor Vermeer en blauw

Ontwerper bij Philips, tevens kunstenaar. **Sara Emami** is een echte dromer, maar wel een pragmatische.

Z Carla Joosten

Ze groeide op in Delft en dat heeft ze geweten. Door haar kennismaking met Johannes Vermeer, en door de wolkenluchten die de Hollandse meesters al bekoorden en ook het hart van Sara Emami (37) veroverden. Net als Delfts blauw. Emami's Instagram is een explosie van kleuren, maar blauw domineert. Ze hult er haar omgeving en zichzelf in.

Geboren werd ze in Iran. Haar ouders vluchtten met haar naar Nederland, waar ze na het gymnasium koos voor de Technische Universiteit in haar woonplaats Delft. 'Ik had altijd al een voorliefde voor ontwerpen en tekenen. Toen ik als kind de fantastische moskee in Isfahan zag, was ik verkocht en wilde ik architectuur studeren. Het werd uiteindelijk industrieel ontwerpen.'

Vanuit haar specialisme van interactief ontwerpen – 'welke knop zit er tus-

sen de mens en het product' – kwam ze bij Philips terecht, waar de artiest Emami producten 'voor het dagelijkse leven' ontwerpt. 'Ik ben ontwerper en een dromer, maar ook pragmatisch. De huur moet ook gewoon worden betaald.'

Emami verenigt de Perzische en Nederlandse cultuur en voelt zich senang in de kosmopolitische sfeer bij Philips, waar ze dagelijks digitaal werkt met collega's in India, China en Brazilië. 'De open houding bij Philips bevalt me. Dat was ook zo in studentenstad Delft. Die stroom van jonge mensen daar. Heerlijk.'

Met man en twee kinderen woont ze in Amsterdam met uitzicht op het IJ. Een huis vol kleur. Blauwe objecten keren terug in haar tekeningen voor feministisch mediaplatform Lilith Mag. Van roze gruwde ze lang. Dat veranderde na de geboorte van haar dochter. En zie, die kleur gaat prima samen met blauw. **EW**

The Blue Bottle, een geïllustreerd verhaal van Emami, voor mediaplatform Lilith Mag

Gele tulpen, met als achtergrond een blauw schilderij door Sara Emami

Emami voor de nieuwe, door haar ontworpen deur van de Fatih moskee in de voormalige rooms-katholieke Sint-Ignatiuskerk in Amsterdamse Jordaan

Haft-sin, arrangement van zeven symbolische items voor het Iraanse Nieuwjaar. De namen beginnen met de letter S

Sara Emami, ontwerper en artiest, hult haar omgeving en zichzelf in kleuren

Lapis lazuli-poeder op een tafelkleed uit Isfahan, de twee na grootste stad van Iran

Collectie blauwe objecten in het oude huis van Sara Emami en haar gezin aan de Amsterdamse Bloemgracht. Haar liefde voor de kleur blauw ontstond in Delft, waar ze opgroeide en studeerde

‘Je moet geloof in jezelf hebben’

Özlem Canel groeide op in Zutphen en is nu ambassadeur in Tallinn, Estland.

Carla Joosten

Foto's Birgit Puve

Toen Özlem Canel rechten wilde gaan studeren, werd ze ingeloot in Leiden. Maar op de open dag vond ze het er te veel lijken op Zutphen. Leiden was haar te klein en iets te bekend. Waarop ze het in Amsterdam probeerde. Dat lukte. ‘Ik wilde naar de grote stad, de wijde wereld in.’

Dat was in 1991. In 1976 was haar vader vanuit de Turkse stad Çankiri naar Nederland gekomen om alvast Nederlands te leren, want hij zou leraar worden. Ook zocht hij in Zutphen een huis. Een jaar later volgden moeder Canel en de drie kinderen.

Hoe ging de inburgering?

Özlem Canel: ‘We kwamen terecht in een witte wijk met rijtjeshuizen en een witte basisschool. Het onderscheid zwarte en witte scholen had je toen nog niet. Dat droeg ertoe bij dat we al na vier maanden Nederlands spraken. Mijn vader sprak het al en voor mijn moeder trok hij een gepensioneerde lerares aan om haar thuis Nederlands te leren.’

Vanwaar die voortvarendheid?

Canel: ‘Mijn vader ging als eerste van de familie in Turkije naar de universiteit en kreeg hier een goede baan. Eerst voor

vijf jaar, maar hij zette al snel de knop om: wij blijven hier. Hier ligt onze toekomst. De taal en een goede opleiding hoorden daarbij. Wij kinderen voelden dat ook zo en deden erg ons est.’

Wat was uw drijfveer?

Canel: ‘Je beseft als kind hoeveel offers onze ouders moesten brengen voor ons. Zij hebben hun familie, vrienden, alles moeten achterlaten. Als kind wilde je iets terugdoen. Voor mij was mijn grootmoeder van vaders zijde een rolmodel. Een jonge gescheiden vrouw met kinderen die als verpleegster de kost verdiende. Ze was koppig

Gaandeweg besefte Özlem Canel dat ze ambassadeur kon worden

Ze werd gefotografeerd in Tallinn, haar huidige standplaats in Estland. Het interview had online plaats

en hardwerkend, een overlever, en een bewonderaar van Kemal Atatürk en diens moderne, seculiere republiek. Ze zei altijd dat ze dankzij Atatürk in Turkije haar leven kon leiden als onafhankelijke vrouw. Dat maakte indruk. Dus als zij dat in dat soort omstandigheden voor elkaar had gekregen, moesten wij dat ook doen. Mijn oma, bij wie wij veel zomers doorbrachten, was later trots op mij.'

Hoe beviel het in Zutphen?

Canel: 'Op de lagere school was ik erg geïnteresseerd in archeologie en struinde ik rond op omgeploegde akkers op zoek naar

achtergebleven spulletjes. Ik maakte met de vondsten een kleine tentoonstelling in het buurthuis. Ook was ik vaak in musea. Ik was nieuwsgierig naar de wereld en goed in talen. Maar archeologie studeren vond mijn vader geen goed idee. Daar kon ik volgens hem niet van leven. Met advies van de decaan op school werd het rechten.'

En toen ging het richting grote stad. Een overgang?

Canel: 'Toen ik in Amsterdam een mini-kamertje had gevonden, vloeiden er bij mijn ouders wel wat tranen. Ze zagen het als een sprong in het duister, maar

Dilan Yeşilgöz

Eilene Gerrits

Openbaar bestuur

- **Dilan Yeşilgöz** (VVD), minister
 - **Gunay Uslu** (D66), staatssecretaris
- **Esmah Lahlah** (GroenLinks), wethouder
- **Nevin Özütok** (GroenLinks), wethouder
- **Nadya Aboyaakoub** (PRO21), wethouder
- **Glimina Chakor** (GroenLinks), wethouder
 - **Fatma Koşer Kaya** (D66), wethouder
- **Touria Meliani** (GroenLinks), wethouder

Sifan Hassan

Eilene Gerrits

Sporters

- **Sifan Hassan** (atletiek)
- **Soumia Abalhaya** (thaiboksen)
- **Chatilla van Grinsven** (basketbal)
- **Ceyda Toprak** (thaiboksen)
 - **Ilham Abali** (voetbal)
- **Nur Al Jawahiri** (voetbal)
- **Sabrine Ellouzi** (voetbal)
- **Nada Husein** (korfbal)
 - **Sabra Rahiemaks** (taekwondo)
- **Ruby Jesiah Mesu** (kickboksen)
- **Sevda Alizadeh** (basketbal)

gaven me veel vrijheid en verantwoordelijkheid. En dan moet je zelf natuurlijk ook laten zien dat je het aankunt. Bij mijn afstuderen bleek dat het ook de toon zette in de Turkse gemeenschap in Zutphen. Het kon dus toch goed gaan als je je dochter de ruimte gaf, zeiden ouders.'

Hoe zag u de toekomst?

Canel: 'Ik wilde oorlogscorrespondent worden, maar dat vonden mijn ouders weer geen goed idee. Ik zocht dus een ander beroep waarmee je de wereld kon ontdekken. En ik wilde ook iets terugdoen voor Nederland, dat me zoveel kansen had geboden. Zo kwam ik in het diplomatenklasje van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Waarschijnlijk was ik in die tijd een van de weinigen met een Turkse achtergrond die er solliciteerde. Mijn eerste functie was bij de Directie Verenigde Naties.'

Hoe vond u uw eigen weg tussen de diplomaten?

Canel: 'In mijn werk kwam ik in contact met koningin Beatrix, die ik zeer bewonderde. Eerder had zij mij aan het eind van mijn studie het Nederlanderschap verleend. Dat wil zeggen: het was haar handtekening op het Koninklijk Besluit. Ik bewonderde haar professionaliteit, toewijding, volledige inzet voor Nederland en sterke persoonlijkheid. Ik wilde ook zo zijn.'

Is het gelukt?

Canel: 'Haha, als je in Nederland hard werkt en doelgericht bent, dan krijg je veel kansen en die moet je grijpen. Ze noemen de Verenigde Staten van Amerika het land van de onbegrensde mogelijkheden, maar ik ben er trots op dat ik kan uitdragen dat iemand met een Turkse achtergrond ook Nederland kan vertegenwoordigen. Dat zegt veel over Nederland als land van individuele vrijheden en opleidingskansen. Als je die goed benut, kun je ver komen.'

Is het ambassadeurschap dan de hoofdprijs?

Canel: 'Daar was ik nooit mee

Özlem Canel

Geboren in 1972 in Çankırı (Turkije). Studeerde rechten. Sinds 1998 bij ministerie van Buitenlandse Zaken. Ambassadeur in Tallinn.

huisman. We hebben geen kinderen, maar dat is zo gelopen.'

Zijn alle obstakels weg?

Canel: 'Als je naar een land gaat dat je niet kent en het gaat goed, geeft dat zelfvertrouwen. De eerste stap is de lastigste. Bij mij is

misschien de vraag hoe ik mijn Turkse achtergrond met mijn Nederlandse identiteit verenig. Ik zag die twee altijd als rijkdom. Ik neem het beste uit beide culturen en geef er mijn draai aan.'

Hoe dan?

Canel: 'Van de Turkse cultuur de gastvrijheid, de beleefdheid en de correctheid. En van de Nederlandse het individualisme, de vrijheid en nieuwsgierigheid. Dat gaat allemaal prima samen.'

U bent seculier. Kan een hoofddoek in uw functie?

Canel: 'Ik heb het nooit geprobeerd. Die draag ik alleen in een moskee of op een begraafplaats. Mijn oma was seculier en toch gelovig. Ze droeg een hoofddoek, maar meer eentje zoals de Britse koningin Elizabeth. Bij ambassadeurs kan het ook.'

Speelt uw achtergrond een rol in uw werk?

Canel: 'Als diplomaat moet je een sociale duizendpoot zijn. Met twee benen in de samenleving staan. Niet alleen weten wat er in Nederland gebeurt, maar ook in het land waar je werkt. De toegevoegde waarde van een biculturele achtergrond is dat je in staat bent je in een ander te verplaatsen, bruggen te slaan en te zoeken naar een gemeenschappelijke deler.'

'Ik heb het ministerie van Buitenlandse Zaken enorm zien veranderen. Er is veel meer diversiteit. Meer vrouwen, culturen en seksuele geardheden. Die verscheidenheid is volgens mij van existentieel belang, want diplomaten vertegenwoordigen Nederland in alle diversiteit die het land rijk is en dat is ook de kracht van Nederland.'

'Ik ben trots dat iemand met een Turkse achtergrond ons land kan vertegenwoordigen'

bezig. Ik werkte eerst in Den Haag, daarna in Brussel, Sarajevo, Bakoe, Helsinki en sinds 2020 in Tallinn. Het besef dat ik ambassadeur kon worden, kwam later. Je ziet andere ambassadeurs en denkt: die bagage, die kennis en ervaring heb ik ook. Daarom stak ik mijn vinger op. Ook een kwestie van de juiste timing en jezelf bewijzen. Je moet geloof in jezelf hebben. Gewoon doen. Hoe kun je erachter komen of je het kunt als je het nooit hebt gedaan?'

Bent u een rolmodel?

Canel: 'Jonge vrouwen met een bi-culturele achtergrond zijn wel verbaasd als ze mij ontmoeten. Ze beseften niet dat ook vrouwen met mijn achtergrond bij Buitenlandse Zaken werken. Mijn nichtjes vragen zich al niet meer af of studeren een optie is. Je studeert. En werken is geen optie. Dat doe je. Mijn man is met mij meegegaan en is nu

Bewustwording

Alma Mustafić

Illustratie Peter ter Mors

Ik ben op bezoek bij mijn vader. Ik kijk uit over de begraafplaats. Een zee van witte grafstenen als waar-schuwing voor de mensheid waartoe nationalisme en haat kunnen leiden. Elke keer als ik naar Bosnië ga, kan ik niet wachten om hem te bezoeken. Ik kijk naar zijn grafsteen: Rizo (Abaz) Mustafić, 1954-1995, Beširovići, Srebrenica.

Traditiegetrouw zeg ik het gebed, *Al-Fatiha*, op. Het is moeilijk uit te leggen waarom ik het doe. Ik ben niet eens gelovig, maar het voelt vertrouwd. Vervolgens loop ik een rondje om hetzelfde te doen bij de grafstenen van mijn familieleden en vrienden.

Ik kom uit Srebrenica, de plek met de grootste volkerenmoord in Europa sinds de Tweede Wereldoorlog. Maar Srebrenica (wat letterlijk 'de zilveren stad' betekent) uit mijn jeugd is een mooie, levendige, pittoreske en toeristische trekpleister. Ik herinner me gelukkige tijden met vrienden en familie.

We leefden vreedzaam en in harmonie met elkaar. Zowel Kerst als Suikerfeest werd samen gevierd. Het was onbelangrijk wie welke etniciteit of welk geloof had. Mijn vader zei altijd: 'Er zijn slechts twee soorten mensen: goede en slechte. We zijn allemaal in eerste instantie een mens, probeer die ander ook zo te zien.'

Op die noodlottige dag dat we hem voor het laatst zagen, zei hij tegen mijn moeder: 'Ga naar Nederland, haal mijn kinderen uit dit corrupte land en geef ze een toekomst. Als ik het overleef, weet ik jullie te vinden.'

Dat is de reden dat Nederland mijn tweede thuis is geworden. Mijn vader had zoveel liefde voor dit land, mede door zijn relatie met de Nederlandse blauwhelmen

die in Srebrenica waren. Hij was diegene die ervoor zorgde dat zij hun werk konden doen. Maar toen hij bescherming nodig had, werd hij van de Nederlandse basis afgestuurd, rechtstreeks in de handen van de vijand.

Zestien jaar nadat hij werd vermoord, werd mijn vader in een massagraf gevonden. Twee jaar later, na een jarenlange juridische strijd, oordeelde de Hoge Raad dat de Nederlandse Staat verantwoordelijk is voor de dood van mijn vader.

Srebrenica zit in mijn hart, maar ik wil deze duistere periode omzetten in iets bete-

kenisvols. Mijn missie is het vergroten van de bewustwording van de laatste genocide in Europa. Ik ervaar dat Srebrenica niet relevant wordt gevonden. Dit soort tegenslagen omarm ik inmiddels als wijze lessen.

Soms baal ik, maar nooit lang. Nooit in de slachtofferrol kruipen. Alles wat energie kost, loslaten en alles wat energie geeft, omarmen.

Ik verzamel bevlogen of, zoals mijn vader zou zeggen, 'goede' mensen om mij heen en samen blijven we prachtige resultaten boeken. Zo 'won' ik niet alleen de rechtszaak tegen de Nederlandse Staat, maar maakten we ook de eerste theatervoorstelling over Srebrenica vanuit het perspectief van de nabestaanden, bekroond met het predicaat: 'de keuze van de criticus'.

Voor mij is dit nog maar het begin. Ik ben er trots op om binnenkort de eerste module over Srebrenica in mijn Hogeschool Utrecht te starten. Deze lessen zijn helaas nog steeds relevant als we naar de situatie in Oekraïne kijken.

Srebrenica blijft relevant.

Alma Mustafić
(Srebrenica, 1981)
Is docent en onderzoeker aan de Hogeschool Utrecht.

**Kruip nooit
in de
slachtofferrol**

Najah al Kafri: 'Oorlog en vluchten mogen je er niet van weerhouden verder te leven'

‘Je moet een kans krijgen, maar zelf ook doorzetten’

Directeur Elise Kant (links) en office manager Najah al Kafri van Stichting Haëlla

De hele staf van vermogensfonds Haëlla bestond uit witte vrouwen, terwijl de aanvragers van financiering divers zijn. **Elise Kant** (56) en **Najah al Kafri** (47) over de omslag.

Carla Joosten

Foto's Martin Dijkstra

Een herenhuis in Den Haag. Hier zetelt de Haëlla Stichting, die, zoals de website meldt, ‘bevlogen mensen helpt idealen te verwezenlijken’. Een initiatief van de familie Dake, die een bedrijf in schoonmaakmiddelen had – Cemsto – en het fonds Haëlla sinds 1967 van vermogen voorziet. Jaarlijks krijgt Haëlla honderden aanvragen voor financiering. Van clubs die zich inzetten voor een schoner milieu en vluchtelingen, tot ijverars voor mensenrechten in Guatemala of vluchtelingen aan de rand van Europa.

Een kleine staf behandelt de verzoeken en signaleert problemen die aandacht behoeven. ‘In de coronacrisis raakten duizenden arbeidsmigranten zonder verblijfspapieren hun inkomen kwijt. We kregen veel aanvragen voor voedselhulp door informele voedselinitiatieven. Dat groeide door samenwerking tussen fondsen, de gemeente Amsterdam en het Rode Kruis uit tot een miljoenenproject,’ zegt directeur Elise Kant van Haëlla.

Ook in eigen huis viel wat te verbeteren. Op het dakterras doen Kant en office manager Najah al Kafri hun verhaal.

Wat was er mis?

Elise Kant: ‘Onze stichting financiert

veel projecten voor migranten en vluchtelingen, maar onze hele staf bestond uit witte Nederlanders. We vonden dat dit nu maar eens anders moest en gingen voor een vacature op zoek naar nieuwkomers. In de wervingstekst stond dat we uitdrukkelijk kandidaten met een migratieachtergrond verzochten te solliciteren.

‘De vacature verscheen op sociale media en werd grif gedeeld. Er kwamen veel reacties van migranten. We hebben ze allen uitgenodigd en dezelfde opdracht gegeven. Najah sprong eruit en paste helemaal in het team.’

Kant is er nog altijd ontdaan van. ‘Die sollicitanten waren bijna allemaal voor het eerst voor een sollicitatiegesprek uitgenodigd, terwijl ze een fantastisch cv hadden en ontzettend gemotiveerd waren. Ze kunnen zo ergens aan het werk. Hun enige probleem is dat hun Nederlands nog niet zo goed is en dat ze een “verkeerde” achternaam hebben.

‘Het is wel duidelijk dat ze door die naam nooit worden uitgenodigd. Ik slaakte hierover

‘Migranten worden door hun “verkeerde” achternaam nooit op gesprek uitgenodigd’

een noodkreet op LinkedIn. Dit maakte veel los. Verwijs ze maar door, zeiden mensen uit verschillende bedrijven en organisaties. Ze beseften dat ook zij hier een rol in konden spelen.’

En hoe ervoer de sollicitant de speciale procedure?

Najah al Kafri: ‘Ik was heel blij. Het werd mijn tweede betaalde baan in Nederland. Ik werkte bij VluchtelingenWerk in Breda. Daarvoor was ik als vrijwilliger vertaler en helper in de peuterspeelzaal van het azc daar.’

Je was zelf vluchteling. Hoe kwam je in Nederland?

Al Kafri: ‘Ik ben geboren en getogen in Syrië. Daar studeerde ik

Najah al Kafri (Damascus, Syrië, 1975) is office manager, werkte bij VluchtelingenWerk en als vrijwilliger.

Engelse literatuur en had ik een administratieve commerciële baan. Wegens de oorlog vluchtte ik in 2013 met mijn zoon van twaalf naar Libanon. Maar we hadden er geen rechten en mijn zoon kon niet naar school. In 2014 zijn we naar Turkije gegaan en later naar Griekenland. In een gammal vissersbootje op de wilde zee met een schipper die geen woord Engels sprak. Vanuit Griekenland reisden we in een vrachtwagen in vier dagen naar Nederland. Een vreemd land, met een onbekende toekomst voor mij en mijn zoon.’

Kwam je goed terecht?

Al Kafri: ‘Ja, in Ter Apel en in 2015 in een azc in Breda waar we een huis kregen. Mijn moeder was al eerder gekomen. Gewoon met het vliegtuig. Zij woont bij mij en ik zorg voor haar. En ik heb een zus in Zweden, een broer in Canada, één in Syrië en een zus en twee broers in Nederland. Eentje was in Syrië KNO-arts en werkt bij het UWV. Mijn zus in Zweden is apotheker.’

Wanneer kreeg je je eerste betaalde baan?

Al Kafri: ‘In 2018 bij VluchtelingenWerk in Breda. Ze gaven mij een kans om een bijdrage te leveren aan de maatschappij.’

Waarom solliciteerde je bij Haëlla?

Al Kafri: ‘Mijn contract bij VluchtelingenWerk liep in 2019 af. Toen zag ik de advertentie van Haëlla op sociale media. Deze vacature sprak mij aan omdat ik zo mijn ervaringen uit kon breiden en toen heb ik gesolliciteerd. Ik had wel de pech dat we een week nadat ik was begonnen door corona thuis moesten werken. Ik miste de kantoor sfeer.’

Hoe hebben jullie dat bij Haëlla aangepakt?

Kant: ‘Dat was lastig. Hoe kun je een nieuweling op afstand inwerken? Najah kreeg als taak ons te helpen met het reilen en zeilen op ons kantoor. Dat is vanuit huis niet eenvoudig. Het kostte aan beide kanten dubbele inzet. Je mist die kleine gesprekjes die je op kantoor hebt.’

Al Kafri: ‘In die inwerkperiode moest ik alles thuis aan het scherm leren. Gelukkig had ik in Syrië ook administratie gedaan met de computer. Het was fijn dat we in 2021 even naar kantoor mochten.’

En nu helemaal ingewerkt?

Al Kafri: ‘Jazeker. Ik moet het goede voorbeeld geven aan mijn zoon. Oorlog en vluchten moeten je er niet van weerhouden om verder te leven. Wij hebben veel meegemaakt, maar ook de wil om een nieuw leven op te bouwen en kansen te grijpen. Dat heb ik gedaan. Je moet kansen krijgen, maar ook zelf doorzetten. Ik woon nog altijd in Breda en rijd met mijn auto naar Den Haag. Het is hier gelukkig minder druk dan in Damascus.’

Wat doe je bij Haëlla?

Al Kafri: ‘Ik beheer de e-mail, ontvang bezoekers, houd het logboek van aanvragen bij en beheer het systeem voor de evaluatie van projecten die we steunen. Ook help ik aanvragers met de digitale formulieren.’

Kant: ‘Najah is de olie in onze organisatie.’

Hoe was het om als sollici-

tant voorrang te krijgen?

Al Kafri: 'Ik waardeer zeer dat ik een kans kreeg. Nieuwkomers hebben kwaliteiten maar vaak nog geen werkervaring hier. Geef hun een kans. Open jullie deuren voor nieuwkomers.'

Wat heeft Haëlla aan de nieuwkomer op de vloer?

Kant: 'Najah voegt geloofwaardigheid toe. Een bureau dat zich bezighoudt met de hele wereld, is niet geloofwaardig met in de staf alleen hoogopgeleide witte dames. We vragen ook aan Najah hoe nieuwkomers over bepaalde projecten denken. En Najah is erg lief. Ik liep hier te hoesten en dan komt zij meteen met speciale thee. Ze doet altijd iets extra's. We gingen maandag lunchen en dan brengt zij speciale hummus mee. En ik verzeker je dat die veel lekkerder is dan die wij hier gewend zijn.'

Najah lacht en zegt dat het normaal is om elkaar te helpen.

Is dat typisch Syrisch?

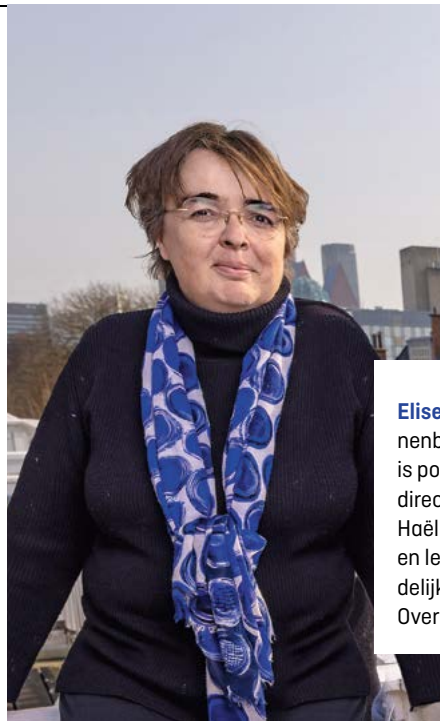
Al Kafri: 'Ik vind het sociaal verband belangrijk. Werken in een sociaal verband is fijn. Af en toe iets cultureels toevoegen aan een samenleving, vind ik goed. Als ik iets uit mijn cultuur kan bijdragen aan Haëlla, doe ik dat. Ik heb gemerkt dat Nederlanders dat leuk vinden.'

Hoe was het om een Nederlands paspoort te krijgen?

Al Kafri: 'Het is mijn eerste paspoort ooit. Ik was staatloos Palestijn. Dat paspoort gaf mij het gevoel dat ik nu een gewoon mens was geworden. Toen ik de Nederlandse nationaliteit kreeg, had ik ook voor het eerst in mijn leven het recht om te stemmen. Met paspoort kan ik ook vrij reizen. Dat kon ik niet.'

Hoe is het op de werkvloer als iemand nog niet perfect Nederlands spreekt?

Kant: 'Nederlands is een moeilijke, soms onlogische taal maar Najah is heel goed in grammatica en staat open voor verbeteringen, dat is fijn. Ze maakt geen d/t-fouten. De moeilijkheid zit 'm in de zinsconstructie of soms

Elise Kant (Zwanenburg, 1965) is politicoloog, directeur van de Haëlla Stichting en leidt het Landelijk Fondsen Overleg.

in verkeerd woordgebruik.'

Al Kafri: 'In de coronacrisis ging mijn Nederlands hard achteruit. Ik had geen contacten, alleen aan het scherm.'

Kant: 'Als werkgever moet je geld vrijmaken voor een extra taal cursus.'

Al Kafri: 'Ik ga nu een cursus

'Het krijgen van mijn paspoort gaf me het gevoel dat ik een gewoon mens was'

zakelijk Nederlands volgen.'

Welke boodschap hebben jullie voor de buitenwereld?

Kant: 'Ik hoop dat meer werkgevers nieuwkomers een kans geven. Het is verrijkend en ook eerlijk. Zwicht niet voor de verleiding toch weer een witte Nederlander te nemen die beter Nederlands spreekt. Je steekt er zelf wat van op. Kennis van de cultuur en hoe je ook met elkaar kunt omgaan. Je moet in alle vijvers zoeken.'

Al Kafri: 'Geef nieuwkomers een kans om aan de samenleving bij te dragen. De kringen in de vijver worden steeds groter.'

EW

Elise Gerrits

Hajir Hajji

Bedrijfsleven

- **Hajir Hajji** (CEO Action)
 - **Rahma el Mouden** (schoonmaakbedrijf)
- **Sara Bahramali** (McKinsey)
 - **Bercan Günel** (NGL International)
- **Nebahat Albayrak** (Fortum)
 - **Zeynep Dag** (schoenenontwerper)
- **Nasima el Bachiri-Ouamar** (ondernemer)
 - **Souad el Markhous** (bouwondernemer)
- **Meryem Kilic-Karaaslan** (Twylnstra Gudde)
 - **Manizha Nabizada** (cosmeticabedrijf)

Elise Gerrits

Negin Mirsalehi

Influencers (plus volgers)

- **Negin Mirsalehi** (6,9 miljoen)
 - **Ruba Zai** (1,1 miljoen)
 - **Anna Nooshin** (971.000)
 - **Selma Omari** (515.000)
 - **Laila Tahri** (352.000)
 - **Sabrine Cat** (330.000)
 - **Sisi Bolatini** (242.000)
 - **Saara Zai** (239.000)
 - **Emaan Taha** (208.000)
 - **Fadim Kurt** (114.000)

Fotograaf Nilofar
Niekpor-Zamani

Nieuwe toekomst in een vreemd land

Nilofar Niekpor fotografeerde in haar land vrouwen die taboes doorbraken en pakt het leven hier weer op.

Carla Joosten

Foto's Nilofar Niekpor-Zamani

Ze fotografeerde in eigen land voetballende meisjes, werkende en zwemmende vrouwen. Heel gewoon in Nederland, zo niet in Afghanistan, waar ze vandaan komt en als professioneel fotograaf afstudeerde aan de Faculteit voor Schone Kunsten van de universiteit in Kabul.

Nilofar Niekpor-Zamani (27) legde vrouwen vast die taboes doorbreken. Iets wat de Taliban in haar land bepaald niet waarderen. Ze werkte er als persfotograaf onder meer voor internationale persbureaus, de BBC, *The Guardian* en *The Huffington Post*.

De in Kabul geboren Niekpor is een etnische Hazara. Haar volk moet het bij de Taliban ontgelden. En de aanhangers van haar religie – Shia – zijn slachtoffer van aanvallen van IS.

Niekpor had zomer 2021 graag de vluchtende landgenoten in beeld gebracht, maar dat mocht niet. De Taliban verboden vrouwen als zij om te werken en ze was als fotograaf haar leven niet zeker. In augustus besloot ze alles uit haar handen te laten vallen om samen met haar man Afghanistan te ontvluchten met steun van Free Press Unlimited.

Met de machtsovername van de Tali-

ban is de positie van de vrouw in het land terug bij af. Ook Niekpors carrière – 'ik streef geen Pulitzer Prijs na, maar een lach op de gezichten van wie mijn foto's ziet' – leek voorbij. Maar recent eindigde een van haar foto's in de top-20 UNESCO-foto's op de *Paris Exhibition*.

Niekpor en haar man zoeken na een moeizaam begin hun weg in Nederland. Ze leren de taal. Hij werkt als web-ontwikkelaar bij een bedrijf en zij had al haar eerste expositie. Het heimwee neemt af. In Malden krijgen ze hun eigen huis.

Deze foto maakte Nilofar op 12 april 2022 nadat ze op de fiets naar de Waal was gereden. De rivier is een van haar favoriete bestemmingen in Nijmegen. 'De Waal helpt me om even nergens aan te denken en mijn innerlijke vrede te vinden. Hier zie je overal vrouwen fietsen en autorijden. In mijn land wilde ik op de fiets naar het werk, maar dat was taboe. Hier heb ik leren fietsen en kwam mijn wens alsnog uit.'

Rechts: in Afghanistan fotografeerde Nilofar Niekpor vrouwen die taboes doorbreken, zoals deze voetballers

Nilofar Niekpor fotografeert de inburgering in Nederland, zoals deze klas in Nijmegen waar inburgeraars de Nederlandse taal hopen te leren.

Nilofars man Mustafa meet een raam op van hun nieuwe huis dat ze in Malden huurden nadat Mustafa er een baan in de ICT kreeg. Vrienden uit Malden en Nijmegen hielpen bij de inrichting van het huis en gaven veel spullen weg.

Carla van Amerongen en haar man nodigden Nilofar en haar man uit in dit Afghaanse restaurant voor het diner voor de ramadan, zodat ze samen konden praten en genieten van Afghaans eten en muziek.

Nederlands leren onder leiding van Mariken de Jongh, een van de vrijwilligers die het echtpaar helpt met taallessen.

Mustafa bereidt de maaltijd voor de iftar in de ramadan voor. De fotograaf zelf neemt buiten beeld de toetjes voor haar rekening. Intussen oefenen ze hun Nederlands of luisteren ze naar de Nederlandse radio.

Pamela Habibović

Eliane Gerrits

Hoogleraren

- Pamela Habibović
- Halleh Ghorashi
- Amade M'charek
- Somaya Ben Allouch
- Noushine Shahidzadeh
 - Sevil Sariyildiz
 - Semiha Denктаş
 - Berna Güröglu
- Ayse Saka-Helmhout
 - Hinda Haned
- Hamideh Afsarmanesh

Yasmine Allas

Eliane Gerrits

Auteurs

- Yasmine Allas
- Naima El Bezaz
- Naema Tahir
 - Lale Gül
- Najoua Bijjir
- Hassnae Bouazza
 - Ebru Umar
- Sholeh Rezazadeh
 - Nahed Selim
 - Nisrine Mbarki
 - Dilara Bilgiç

Souad Boumedien is vrouw, boerin, Marokkaanse, Nederlandse, politievrouw en *queer*.

‘Ik ben gewoon Souad’

Gerlof Leistra

Foto Guido Benschop

Souad Boumedien werd in 1973 twee maanden te vroeg geboren in een stadje in de Achterhoek. Haar Marokkaanse ouders waren nog maar net in Nederland. Moeder sprak amper Nederlands en moest hals-overkop naar het ziekenhuis toen de baby zich voortijdig aandiende. Vader werd op zijn werk op de kartonfabriek gebeld. De kleine Souad lag de eerste weken in de couveuse.

Het zevenmaands kindje is uitgegroeid tot een stoere politievrouw. Kort donker haar, sprekende bruine ogen, een sportief figuur. Deze middag zit ze in burger in een trendy grand café in Amsterdam-West. Daar woont zij met haar Marokkaans-Nederlandse vriendin.

Boumedien (48) maakt een zelfverzekerde indruk en is goedlachs. Ze omschrijft zichzelf als mondig en inventief, ‘geen wettenvreter’. Haar woorden weegt ze op een goudschaaltje. Als voormalig persvolichter is Boumedien door de wol geverfd.

Over de kwestie of agenten een hoofddoek of keppel moeten kunnen dragen, wil ze de

korpsleiding niet voor de voeten lopen. Hoe het staat met de misdaad in Amsterdam-West? ‘Dat is niet mijn portefeuille. Maar natuurlijk maak ik mij zorgen. Dat geldt ook voor discriminatie op de huizenmarkt en door de Belastingdienst, etnisch profileren. Afkomst mag geen rol spelen, maar speelt wél een rol.’

Marokkaans-Nederlandse ouders geven hun kinderen een ‘lichte’ naam: Noa in plaats van Saïd. ‘Zij voelen dagelijks de beperkingen van hun afkomst. De derde generatie wordt nog steeds gelabeld als “Marokkaan” terwijl die de taal niet eens meer spreekt.’

Over haar jeugd en haar werk als teamleider Interne Netwerken van de eenheid Amsterdam praat ze honderduit. De politie in de hoofdstad telt negen netwerken: Indisch/Moluks, Chinees, Joods, Roze in Blauw, christenen, misie-experts, Marokkaans, Turks en Cari-

bisch. ‘Helaas is het vrouwen netwerk ter ziele gegaan. Ik moet zorgen dat alle kikkers in de kruiwagen blijven. Soms moet je een schurend gesprek voeren. Hoe ga je met elkaar om?’ Haar missie: ‘Dat je mag zijn wie je bent en wát je bent.’

In haar ontwikkeling liep ze aanvankelijk wat achter. Er waren diverse operaties nodig, onder meer aan haar oren. Ze kijkt terug op een redelijk onbezorgde jeugd. ‘Ik was de tweede van vijf kinderen. Er waren weinig allochtone gezinnen in Groenlo. Ik speelde veel op straat met de andere kinderen. Voetballen, fietsen, stoeprandje. Met andere meiden heb ik een tijdje op gymnastiek gezeten, maar dat was niet mijn ding.’

Voor veel kinderen maakte haar afkomst niet uit. Maar er waren een paar ‘etterbakjes’ die haar uitscholden voor ‘vieze buitenlander’ en ‘stink-Turk’. Ze snapte er niets van. ‘Ik was toch niet anders?’ Eén keer kwam het tot ‘wat duwen trekwerk’ met een jongen.

Na de lagere school ging ze naar de leao in Groenlo, het lager economisch en administratief onderwijs. Of haar niveau werd onderschat? ‘Ik weet het niet. Mijn ouders hebben niet op school gezeten en konden niet helpen met huiswerk. Maar ik was ook een dromerig type.’

Een lesbische docent op de leao werd nagewezen. Achteraf was dat voor Souad wellicht de reden dat ze langer deed over haar coming-out. ‘Ik wilde niet anders zijn en was bang voor afwijzing.’

Een buurman in Groenlo was politiemans. ‘Het prototype van een agent: groot en met enorme kolenschoppen van handen.’ In het kader van haar opleiding maatschappelijk-juridisch werk deed ze stage op de afdeling Personeelszaken van de politie en toen viel het kwartje.

Haar motivatie om agent te worden? ‘De Marokkaanse gemeenschap kwam midden jaren negentig veel negatief in het nieuws. Daar wilde ik iets mee. Ik wilde iets betekenen.’

Haar ouders brachten haar in 1997 naar de politieschool in Lochem. ‘Moeder moest wel een traantje laten: ze had angst voor wat je in het politievak kunt tegenkomen.’ Rond haar 23ste

‘Mijn missie is dat je echt mag zijn wie je bent en wát je bent. Afkomst mag geen rol spelen’

Souad
Boumedien
1973 Geboren
in Groenlo
1997 Politie-
school Lochem
1999 Politie
2008 Eenheid
Amsterdam

'Bang ben ik
nooit geweest'

rokkaanse boot mee in de op-
tocht. Ze weet nog dat ze de
eerste keer in Viva la Vie
kwam, een café voor homo's
en lesbo's. 'Daar zag ik net
zulke mensen als ikzelf. Ik
kwam ook in discotheken IT
en RoXY. Nu maken jonge
queers veel meer contact via
internet. Die wereld is on-
zichtbaarder. Zelf ben ik door
mijn werk getraind risico's te
zien.'

Haar eigen identiteit? Ze
noemt achtereenvolgens
vrouw, boerin uit de Achter-
hoek, Marokkaanse, Neder-
landse, politievrouw en
queer. 'Met de term "mos-
lima" heb ik wat moeite. Ik
ben toch geen voorganger!
Welke andere mensen wor-
den met hun geloof aange-
duid? Na 9/11 werd ik plotse-
ling als moslim gezien, maar
ik ben nog steeds Souad.'

Ze noemt zichzelf meer
een culturele moslim. 'Ik doe
mee aan de ramadan en kom
af en toe in de moskee. Ik heb
moeite met gescheiden in-
gangen voor mannen en
vrouwen.'

Haar moeder ging op la-
tere leeftijd een hoofddoek
dragen, zij doet dat niet. Ze
vindt het 'pijnlijk' dat mos-

lims op hun werk hun identiteit moeten
afleggen. Tijdens de *iftar*, de late avond-
maaltijd tijdens vastenmaand rama-
dan, sprak zij in het World Fashion Cen-
tre eens voor een zaal met 1.400 men-
sen. 'Dan zeg ik bewust dat ik
Marokkaans-Nederlands en lesbisch
ben.'

Ze hoopt dat 'allerlei soorten men-
sen' bij de politie komen. 'Het is een uit-
dagende baan, met veel avontuur en je
levert een bijdrage aan de samenleving.
Ik bepleit meer aandacht in islamiti-
sche kring voor jongeren die uit de kast
willen komen. Daarvoor moeten we ons
openstellen. Als ik zie waarmee jonger-
en worstelen... Zelf heb ik altijd men-
sen gehad die mij steunden. Natuurlijk
heb ook ik butsen opgelopen, maar die
horen bij het leven. Ik heb altijd geluk
gehad. Souad betekent "geluk" in het
Marokkaans.'

kwam ze uit de kast. Ze vindt lesbisch
een rotwoord. 'Ik noem mijzelf *queer*.
Natuurlijk moesten mijn ouders wen-
nen, maar het is allemaal goed geko-
men.'

Als 'allochtoon' werd er extra op
haar gelet. 'Ook op de politieschool.
Toen ik een keer bij een juwelier kwam,
werd ik met argusogen bekeken. Ie-
mand met minder pigment ervaart de
wereld anders.'

Ze begon als straatagent in Den Bosch,
in de noodhulp. Eén keer heeft ze met
twee collega's moeten vechten voor hun
leven. 'Een verdachte had het pistool
van een collega afgepakt. Het kostte
ons de grootste moeite om een duim
achter de trekker te krijgen.'

In Noord-Brabant voelde Boumedien
zich niet op haar plek. 'In Rotterdam, in
de grote stad ging het al beter. Als wijk-

agent in Kratingen had ik goed contact
met alle bewoners.'

In 2008 stapte ze over naar de politie
in Amsterdam vanwege de liefde. Ze
schrok van de kleine huizen, straten vol
met schotelantennes en jonge meisjes
met hoofddoeken. 'Dat beeld kende ik
niet uit de Achterhoek.'

Boumedien werkte onder meer als
wijkagent rond het August Allebéplein.
Daar waren een paar jaar eerder grote
rellen met Marokkaans Nederlandse
jongeren geweest. 'Ik ben onbevangen
en nooit bang geweest.'

Ze werkte voor het Project Eergerela-
teerd Geweld en was twee jaar voorlich-
ter. Toen werd ze teamleider Interne
Netwerken. Een half jaar geleden is ze
bevorderd tot hoofdinspecteur.

In 2017 was ze een van de
ambassadeurs van Pride Amsterdam.
Dat jaar voer voor de derde keer een Ma-

Nog onder het Nederlandse gezag in Indië nam een feministe het op voor de Javaanse vrouwen.

Indische voorloper

Carla Joosten

Nederland was als kolonisor van Indië het grootste moslimland ter wereld. De vrouwen hadden er geen beste positie en net als in Nederland ontloek er verzet tegen de onderdrukking.

De eerste feministe in Indië was Kartini (1879-1904), die vocht voor de rechten van de Javaanse vrouw en door haar nagelaten geschriften wordt gezien als een vroege strijder voor de onafhankelijkheid van Indonesië. 'Noem mij maar Kartini. Wij Javanen hebben geen familienaam,' placht ze te zeggen. 'Kartini is mijn naam en voor-naam tegelijk, en wat dat Raden Adjeng betreft, die twee woorden drukken den titel uit.'

Van adellijke titels moest ze niets hebben. 'Wat voor verdienste steekt er toch in een graaf of baron te zijn? Ik kan er met mijn klein verstand niet bij,' schreef ze haar Haags-joodse penvriendin Stella Zeehandelaar.

Kartini's vader, regent op Midden-Java, stuurde zijn dochters naar een Europese lagere school. Een vrouw die Nederlands sprak, zou de promotiekansen van haar echtgenoot bevorderen. Het plan van een onderwijzer, die de intelligente Kartini mee naar Nederland

wilde nemen om haar samen met zijn dochter verder te laten leren, sneefde. Het was tegen de zeden van het land dat ze überhaupt naar school had mogen gaan. Kartini moest 'de doos in': thuis opgesloten. Daar spelde ze de kranten, tijdschriften en boeken van haar vader.

Ze mocht wel op conversaties bij een Nederlandse met wie

Kartini leefde maar kort, maar haar invloed was groot

Spornestad Photo

ze ook over vrouwenrechten sprak. Stella Zeehandelaar, die aan 'feministisch zendingswerk' deed, stuurde Kartini *Hilda van Suylenburg*, de in Nederland omstreden roman van Cecile de Jong van Beek en Donk. Daarin werd uitgehaald naar het huwelijk als lotsbestemming voor meisjes. Kartini werd erdoor gegrepen. 'Het huwelijk hier, o, ellendig is hier nog een te zachte uitdrukking! Hoe kan het ook anders zijn, als de wetten zijn gemaakt alles voor den man en niets voor den vrouw,' schrijft ze Stella. 'Niet trouwen is de grootste zonde die een Mohammedaansche kan begaan.'

Geestelijke ontwikkeling vond ze een mensenrecht. De Nederlandse sociaal-democratische parlementariër Henri van Kol trof haar op reis door Indië en regelde bij de minister van Koloniën een studiebeurs voor Kartini en haar zus. Maar ook dat ging niet door. De regering in Batavia was tegen. Die vreesde versterking van de rust.

Het huwelijk kon Kartini niet ontlopen. Ze trouwde tegen haar zin met de regent van Rembang, een weduwnaar met zes kinderen en drie vrouwen. Ze stierf op haar 25ste, vier dagen na de geboorte van haar enige kind.

Na haar dood werden haar brieven aan Nederlandse vrienden gepubliceerd in *Door Duisternis tot Licht*. Kartini kritiseerde daarin ook fel het 'egoïsme en materialisme' van de koloniale heersers. Haar ideeën beïnvloedden de Indonesische intelligentsia en vrouwenbeweging.

In 1964 werd ze in Indonesië tot nationale held uitgeroepen. Kartini's portret prijkt op biljetten van 10.000 roepia en haar verjaardag op 21 april is in Indonesië een feestdag: 'Hari Kartini' – 'Nationale Dag van de Vrouw'. In Nederland kent de stad Den Haag een naar haar vernoemde jaarlijkse prijs voor een initiatief dat de emancipatie van Haagse vrouwen bevordert.

Sherida Ashruf

Ieder heeft zijn eigen levenspad

Geboren en opgegroeid ben ik in Paramaribo in een gezin met vier dochters. Op mijn dertiende verhuisden we naar Den Haag. We zijn hindoeestaan en mijn familie was streng islamitisch, maar mijn ouders waren liberaal. In den vreemde pakt het altijd iets strenger uit. Daar ging mijn moeder een hoofddoek dragen.

Zelf werd ik pas later praktiserend moslim. Maar de band met mijn Schepper onderhoud ik op mijn eigen manier. Dat geldt ook voor mijn kleding. Die is modern en vrolijk, want dat hoort bij Surinamers. Ik bedek meestal wel mijn hoofd op mijn werk als studiebegeleider en bid er ook, maar draag een broek en jasje, zoals andere vrouwen.

Mensen moeten gelijk worden behandeld. Vrouwen moeten zichzelf kunnen zijn, zoals de schrijfster Simone de Beauvoir uitdroeg. Maar je eigen weg gaan wordt in de Surinaamse gemeenschap niet altijd gewaardeerd. Vroeger was die gemeenschap veel vrijer.

Ik trouwde met een man die hindoe was. Dat is een ander geloof dan het islamitische. Voor mijn opleiding schreef ik een scriptie getiteld *Twee geloven op een kussen, daar slaapt de duivel tussen*. Zo heb ik het zelf ook ervaren. Zijn familie was tegen ons huwelijk en ertegen dat onze drie kinderen islamitische namen kregen. Daardoor heeft zijn vader onze kinderen nooit gezien. Na 27 jaar waren mijn man en ik uit elkaar gegroeid en zijn we ge-

scheiden. Maar door onze kinderen en intussen vijf kleinkinderen zien we elkaar nog steeds.

Mijn tweede man, met wie ik alleen een islamitisch huwelijk had, dacht dat ik hem overall toestemming voor moest vragen. Maar zo ben ik niet opgevoed. Mijn vader interpreteerde de religieuze regels niet zo. Mannen doen dat nu wel. Ik ben tien jaar met hem geweest. Veel te lang.

Om te kunnen scheiden, heb ik vergeefs bij vele islamitische instellingen aangeklopt, maar uiteindelijk hielp Femmes for Freedom mij. Er was toen al een wet in de maak om huwelijkse gevangenschap te straffen. Zo kwam ik van die man af.

Begrip en respect voor elkaar zijn in een huwelijk van belang, want de liefde is zo weer over. Ook als het om religie gaat, moet je het samen uitzoeken. De Surinaamse en Pakistaanse gemeenschap laten zich door extreme types uit Pakistan wijsmaken dat vrouwen ondergeschikt zijn. Ze denken ze te kunnen gijzelen met regels uit Saudi-Arabië. Maar we leven hier in Nederland en ik heb vanuit mijn geloof geleerd dat je de regels hebt te respecteren van het land waar je bent – en anders ga je maar.

Hier hebben vrouwen stemrecht, mogen ze werken en over hun eigen geld beschikken. Je bent geen bezit van elkaar. Ze vinden dat ik de regels aan mijn laars lap, maar die regels stammen uit de tijd dat vrouwen niet alleen door de onveilige woestijn konden reizen. Ik reis wel met vriendinnen en ga lekker uit eten. Normale dingen die vrouwen hier doen.

Zo leef ik gelukkig met mijn dierbaren.

Veel vrouwen nemen te veel voor lief wat mannen zeggen. Ook jonge vrouwen doen dat. De gemeenschap roddelt erop los als er één haar eigen weg gaat. Maar we moeten elkaar niet beoordelen en veroordelen. Ieder heeft zijn eigen levenspad.

‘Veel vrouwen nemen te veel voor lief wat mannen zeggen. Ook jonge vrouwen doen dat’

Dilan Yeşilgöz
Minister

Fidan Ekiz
Journalist

Karsu Dönmez
Zangeres

Sifan Hassan
Atlete

Khadija Arif
Oud-Kamervoorzitter

Yasmine Allas
Schrijfster

Hajir Hajji
CEO Action

Pamela Habibović
Hoogleraar

Negin Mirsalehi
Influencer

Zohra Moosa
Mama Cash